

PORTFÓLIÓ

Németh Boglárka

Állatasszisztált fejlesztőpedagógus
pedagógus-szakvizsgára felkészítő
szak

Kaposvár

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

**Állatasszisztált pedagógiai fejlesztőtevékenység területen
pedagógus-szakvizsgára felkészítő szak**

**A LOVAGLÁS ÉS A LOVASTERÁPIA SZEREPE
A FOGYATÉKOS EMBEREK ÉLETÉBEN**

Belső konzulens: Iváncsik Réka

Egyetemi tanársegéd

Külső konzulens: Koltai Léna

Lovas sportedző

Készítette: **Németh Boglárka**

SBFLIA

levelező

Intézet/Tanszék:

Neveléstudományi Intézet

Gyógypedagógiai Tanszék

Kaposvár

2023

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	3
1. A PORTFÓLIÓ ÖSSZEÁLLÍTÁSÁNAK SZAKMAI HÁTTERE.....	4
1.1. Szakmai életút rövid bemutatása	4
1.2. A szakmai és személyes indítékok, elvárások a képzéssel kapcsolatban	8
1.3. Önértékelés	12
1.4. Személyes célok, feladatok a képzés során	14
2. A SZAKMAI FEJLŐDÉST ELŐSEGÍTŐ TANULÁSI EREDMÉNYEK	15
2.1. Kompetenciák fejlődését támogató dokumentumok reflektív bemutatása	15
2.1.1. Esettanulmány egy 8 éves 7 hónapos lányról	15
2.1.2. Lovasterápia/lovaglás szabályozása, jogszabályi háttere	18
2.1.3. Indikációk-kontraindikációk a lovasterápiában/lovaglásban.....	23
2.1.4. Lovasterápia/lovaglás megvalósulása hallássérült gyermek esetében.....	25
2.2. Lovasterápia/lovaglás létjogosultsága	28
2.3. Összegző reflexió a szakmai fejlődésemről.....	31
3. TOVÁBBI TANULÁSI ÉS FEJLŐDÉSI CÉLOK MEGFOGALMAZÁSA	33
3.1. Lovasterápia/lovaglás alkalmazásának lehetőségei az óvodapedagógiai munkában.....	33
3.2. Lovasterápia/lovaglás az Üdvös Lovas Sportegyesületnél.....	36
3.3. Pedagógiai lehetőségeim a lovasterápiában/lovaglásban	41
4. FELHASZNÁLT IRODALOM.....	42
5. ÁBRAJEGYZÉK.....	44
6. MELLÉKLETEK.....	45
1.sz. mellékelt	46
2.sz. mellékelt	52

1. A PORTFÓLIÓ ÖSSZEÁLLÍTÁSÁNAK SZAKMAI HÁTTERE

1.1. Szakmai életút rövid bemutatása

Tanulmányaimat, a váci Apor Vilmos Katolikus Főiskola óvodapedagógusi szakán végeztem. Abban a szerencsés helyzetben lehettem, hogy szakmai gyakorlatomat a későbbi munkahelyemen, a nyolc csoportos óvoda kétszemes telephelyén végezhettem. Gyakorlati időm alatt nagyon sok segítséget és tudást kaptam gyakorlatvezetőmtől. Az eltöltött hat év alatt további támogatást és útmutatást kaptam tőle, s mindazok ellenére, hogy nem egy csoportban dolgoztunk sokszor jól együtt tudtunk működni az óvodai rendezvények, szereplések kapcsán. Ezután kerültem az óvoda székhelyére, itt szintén hat évet dolgoztam. Intézményvezetőmtől munkaközösség vezetői megbízatást kaptam, négy éven keresztül láttam el a Fejlesztő munkaközösség vezetési feladatait. Sajnálatos módon áthelyezésem utáni első nevelési évet a csoportomban egyedül dolgozó pedagógusként álltam helyt, majd egy nyugdíj előtt álló, pályára visszatérő kollégát helyeztek mellém.

Jól megfontolt, átgondolt döntés után, első munkahelyemről, kérvényeztem áthelyezésem. Új munkahelyemen egyből munkaközösség vezetői és tagintézmény vezető helyettesi kinevezést is kaptam.

2012-ben, lehetőséget kaptam szakvizsgás képzés elvégzésére, mellyel lelkesen, nagy örömmel éltem. Főiskola Fejlesztő, differenciáló pedagógiai területen pedagógus szakvizsgára felkészítő szakára jelentkeztem, mivel addigi munkám során is már tapasztaltam, hogy a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek száma egyre inkább nő. Nagyon sok iránymutatást kaptam ettől a képzéstől, mind a hátrányokkal, mind az előnyökkel induló gyermekkel kapcsolatban, s nem utolsósorban nagyon sok szakmai kapcsolatot tudtam kialakítani a főiskolai évek alatt.

Tanulmányaim befejezése után igazolódott, az Alapprogram által is delegált szemléletem, mely szerint nincs konkrét, általános pedagógiai módszer a gyermekekhez, hanem minden gyermeket egyénként kell kezelni, s ehhez kell igazítani, mind képességeinek felzárkóztatására, mind azok kibontakoztatására, tehetséggondozására alkalmazott eljárásokat.

Szakvizsgám letétele után tovább nőtt bennem a tudásvágy, folytattam önfejlesztésemet: folyamatosan járok továbbképzésekre, előadásokra, leginkább fejlesztés, mérés

témakörben. 2015-ben óvodánkon belül szervezett, Óvodapedagógusok szakmai megújító továbbképzése inspirálóan hatott rám, átlendített az eddigi nehézségeken, s újabb célokat fogalmazott meg bennem, melyek eléréséhez nagy motivációt éreztem.

Egyre jobban kezdett el érdekelni az állatasszisztált fejlesztés, ezért saját terápiás kutya kiképzésébe is belekezdtem, amely elképzelésemet akkor nem tudtam megvalósítani. Sajnos a kutyám elpusztult, de ezt a tervemet továbbra sem adtam fel. Annak érdekében, hogy minél jobban megismerjem ezt a fejlesztő módszert a „Kutya, mint segédtanár” című akkreditációs képzést kétszer is elvégeztem, mert a kihelyezett tanfolyamon Veszprémben nem éreztem, hogy minden tudást megkaptam, ezért egy év elteltével a szervezet székhelyén, Kecskeméten, megtartott képzést ismételten végig csináltam.

A pedagógus életpályamodell keretein belül 2016-ban jelentkeztem a Pedagógus II. fokozatra irányuló minősítő eljárásra, s elkészítettem portfóliómat. Eddigi munkásságom összegzése jó lehetőség volt arra, hogy a pedagógiai kompetenciák mentén megvilágítsam fejlődési dinamikámat, erősségeimet és hiányterületeimet feltérképezzem. 2017-ben lefolytatott minősítő eljárás során, a bizottság tagjaitól építő jellegű, fejlesztő szándékú véleményezést kaptam, mely a későbbi fejlődésemre pozitív hatással volt.

Eddigi életutam során többen javasolták számomra, hogy ismereteimet bővítssem közoktatás vezetői területen. Éreztem magamba affinitást e területen is, hiszen mindig is érdekelt a szervezet működési rendszere, az óvodai egység irányítása, működtetése, így önerőből elvégeztem a közoktatás vezetői szakképzést is. Záró dolgozatomat Innováció a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztésében az óvodai nevelésben címmel készítettem el, melyben az állatasszisztált terápiát emeltem ki, mint innovációs lehetőséget.

Jelenlegi munkahelyemen lehetőséget kaptam tudásmegosztó szemléletem kiteljesítéséhez, s megbíztak az Innovációs Munkaközösség vezetésével. Eleinte – az Intézményvezetéssel egyeztetve –, a hiányterületet mutató témák feldolgozásában kezdtem bele, s az évek múlásával újabb és újabb innovatív témákat, kevésbé elterjedt módszereket ismertettem, dolgoztam fel a kollégákkal.

A legnagyobb kihívást az elmúlt pár évben a pandémia időszaka jelentette. Nagyon megviselte mind a kollégákat, szülőket és gyermekeket is a bezártság, elzártság megtapasztalása, érzése. Az „első covid hullám” alatt is működött intézményünk, s egy koordinátori megbízást kaptam, ahol szervezési, irányítási feladatokat kellett végeznem.

A későbbiek során megtapasztalhattam az online munkát is, ami a gyermekekkel történő kapcsolattartásban nagyon nehézkes volt, de sikeresnek mondható, mert az óvodába visszatérve nagy örömmel elevenítették fel, tetszett nekik a videó, melyben én meséltem. Ez idő alatt megismerkedtem az online kommunikáció lehetőségeivel, s több előadáson részt vettem, illetve tartottam is.

Nagy örömmel töltött el, hogy közvetlen felettesemmel közösen pályázatot nyújtottunk be Állatbarát Óvoda címre, amihez a feltételeket jól teljesítettük, s a 2022/2023-as tanévre el is nyertük az Állatbarát Óvoda címet.

Szakmai munkám minőségét 2022 évi pedagógus nap alkalmával elismerték, s Év óvodapedagógusa címet adományozták nekem. Hiszem és vallom, még akár a hétköznapi „hullámvölgyek” ellenére is, hogy pedagógiai elveim, hitvallásom, munkám kellő mintául szolgál, s megfelelő értékrenddel van megtöltve.

Módszertani repertoáromat kibővítettem a kutyával asszisztált pedagógia alkalmazásával, s saját vizsgázott terápiás kutyámmal, Bessvel, heti rendszerességgel dolgozom intézményünkben. A kollégákat is megismertettem eme csodás módszerrel, ami az 1. ábrán jól látható,

1. ábra: saját fotó - Kutyás terápia bemutató – Köszönőkör
(Forrás: saját készítés)

s lehetőségeimhez mérten az ő pedagógiai munkájukban is alkalmazzuk. Jelenleg egy saját tenyésztésű skót juhászkutyám, Abigél, kiképzése is megkezdődött, remélhetőleg körülbelül egy év múlva ő is munkába tud állni.

Aktívan veszek részt egy kutyakiképző egyesület által szervezett állatos és kutyás gyermektáborok szervezésében, lebonyolításában. Ezekben egy újabb megvilágítást kap a pedagógiai munka számomra, kicsit más struktúrában van szükség

szakmai tudásomra. Szükségesnek tartom, hogy az intézményi keretből kilépve, más szervezési formában is tudjuk pedagógiai ismereteinket kamatoztatni.

Önképzésemet tovább folytattam, s mivel ez idő alatt sikerült saját terápiás vizsgás kutyát is kinevelnem, így a kutyás fejlesztőfoglalkozások területén mélyítettem tudásomat. Jelenleg Kaposváron az Állatasszisztált fejlesztőpedagógus szakvizsgás képzés aktív hallgatója vagyok.

Tapasztalataim szerint egyre növekvő számban fordulnak elő az egyéni bánásmódot igénylő gyermekek, akik nem feltétlenül sérült vagy kiemelten tehetséges gyermekek, hanem akár olyan különleges bánásmódot igényelnek (pl.: allergiás megbetegedések, migráció, stb.), mely a pedagógusok számára kihívást jelent. Az óvodai nevelést minden 3-6 éves gyermek számára biztosítani kell. Fontosnak tartom, hogy a kollégákat kellően érzékenyítsük ezen a területen, megismertessük Őket olyan praktikákkal, módszerekkel, amiket a munkájuk során alkalmazni tudnak. A jövőben szeretnék ezen területen további segítséget nyújtani, mind szűkebb, mind tágabb értelemben vett kollégáimnak.

1.2. A szakmai és személyes indítékok, elvárások a képzéssel kapcsolatban

Születésem óta mindig is az életem részét képezték az állatok. Életemnek nem volt olyan része, hogy kutya ne lett volna a családjunk tagja. Mindig is nagyfokú vágyat éreztem arra, hogy egy kutya az igazi társam lehessen. Nagyon sokáig inkább csak maga a „személyéért” élt velünk kutya, majd kb 10 évvel ezelőtt vásároltunk egy kutyát (kaukázusi juhászkutyát), akinél éreztük, hogy több, mint egy állat. Elkezdtünk vele kutya óvodába, majd kutyaiskolába járni. Szerettük volna, hogy fajta jellegét erősítsük, így őrző-védőedzésekre is jártunk vele, sikertelen eredménnyel, mert a támadás helyett inkább a hátunk mögé bújta el, s a kiképző gyermekei lovagoltak rajta. Ekkor fogalmazódott meg bennem, hogy belőle terápiás kutyát neveljek. Sajnos ez az álmom nem vált valóra, mert két éves és négyhónapos korában a kutya váratlanul elpusztult. A kaukázusi juhászfajta iránt nagy a vonzódásom, így egy neves tenyésztőtől vásároltunk egy másik kölyköt, aki hamar elkezdte a fajta jellemzőit mutatni, így egyértelmű lett számomra, hogy ő terápiás célra nem lesz alkalmas, nem is ez volt a konkrét célom vele. Rendszeres kiképzését megkezdtük a kutyaiskolába, melynek meg is lett az eredmény, sikeres BH és IGBH1 vizsgát tett.

Mind ezek közben nem tettem le a saját terápiás kutya álmomról, s céltudatosan kezdtem el keresni azt a fajtát, ami az én személyes igényeimnek (minimum közepes testű, hosszú szőrű) és a terápiás temperamentumnak megfelelne. Így találtam rá egy skót juhászra, aki egy öt éves kislánnyal érkezett az általunk szervezett kutyás táborba, s az az alázat, ami abban a kutyában volt teljesen megragadott, s meg is foglaltam magamban, hogy: „Ő az akitől nekem lesz terápiás kutyám”. Így került hozzánk 2019 májusába Bessy, egy blue merle skótjuhász szuka kutya. Tudatos kiképzésével, s a pandémia okozta nehézségekkel 2021. decemberébe sikeres terápiás vizsgát tettünk, s jelenleg is dolgozunk heti rendszerességgel saját óvodai csoportomba. A skótjuhász fajta annyira magával ragadott, hogy tudatos tenyésztésbe is kezdtem, saját kutyám tenyésztőjének mentorálásával. A tenyésztést céltudatosan kezdtem meg, s az első alomból született egyetlen szuka kutyát meg is tartottam, s vele is kitűzött célom a terápiás vizsga teljesítése. A kölykök temperamentumát, ösztöneit többször teszteltük, s ezek alapján választottuk ki a gazdi jelölteknek a legmegfelelőbb egyedeket. Két kölyök került kis gyermek mellé (1,5-2 évesek) és kettő pedig sérült gyermek mellé. Nagyon

pozitívak a visszajelzések, a tesztek akkori eredményei teljes összhangba vannak az egyedek jelenlegi viselkedésével. A következő alom tervezésénél tartunk, s megfogalmazódott bennem, hogy az alapvető egészségügyi szűrések (DM, MDR1, CEA, AD, ED stb.) figyelembevételén túl tudatosan keresem azt a kant, aki a terápiás kutya elvárásainak megfelel, s kiválóan örökít. Konkrét célom, hogy a tőlem kikerülő kölykök elsősorban kisgyermekes családok, sérült emberek mellé kerüljenek, s továbbá terápiás munkát lássanak el.

Mint említettem kutyáimmal rendszeresen járok kutyaiskolába, még a vizsgázott kutyákat is hordom, mert nagyon jó számukra, mind fizikális, mind szellemi frissességük fenntartása miatt. A kaukázusi juhással leginkább a fegyelmező kiképzéseket látogatjuk, míg Bessyvel a fentieken túl járunk agility, hoopers, és terelés edzésekre is. A kölyökkel még leginkább az óvodai szocializáció fázisában tartunk, de Abigéllal is elkezdtük a pozitív megerősítésen alapuló fegyelmező kiképzést, s korából (7 hónapos) adódóan lassan ő is megismerkedhet az agility, hoopers, és terelés rejtelmeivel. A kutyaiskolában aktív tag vagyok, s a kiképzéseken túl rendszeresen veszek részt a nyári táboroztatásokban is. Kétféle tábort szervezünk: Kutyás tábor és Állatos tábor. A Kutyás tábor több szinten szervezzük (kezdő, haladó), s a gyermekek a saját kutyáikkal érkeznek. A kutyatartás alapjait ismerik meg a tartás törvényi szabályozásától az etetésen át, a tenyésztésen keresztül a kiképzésig minden területet érintünk a gyerek életkori (5-15 évesek) sajátosságaiknak megfelelően. Az állatos táborba a gyermekek állatok nélkül érkeznek, s a szervezők a saját állataikat sorakoztatják fel, különféle tematikák szerint. Egy-egy állatcsoportra (kutya, háziállatok, teknősök, díszmadarak, kismamák) egy-egy napot szántunk, s az adott napon az állatokkal megismerkedhettek a gyerekek, s megtanulták a rájuk vonatkozó legfőbb tartási szabályozásokat, feltételeket.

Az Állatasszisztált fejlesztőpedagógusi képzés megkezdése előtt több akkreditációs képzésen is részt vettem az elmúlt 6 évben, de egyiktől sem kaptam egy igazán átfogó képet a kutyás- és állatterápia alkalmazásával kapcsolatban. Tudásom rendszerezése és kibővítése céljából kezdtem meg tanulmányaimat idén ősszel a kaposvári egyetemen.

Állatszerető családi jó barátunknál (akik egyben a kutyás kiképzőim, és akikkel együtt szervezzük a fenti táborokat) megtapasztaltam, hogy egy csiga is lehet terápiás állat. A kislányuk megkésett beszédfejlődésű volt. Senkivel nem volt hajlandó kommunikálni, leleményesen, nonverbális módon értette meg magát mindenkivel. A

beszédet teljesen elutasította. Már elmúlt három éves, amikor az édesanya arra figyelte fel, hogy a terráriumba mászkáló óriás csigáknak kezd el köszönni a kislánya: „Ia Csia!”. Ez teljesen rávilágított arra, hogy bármilyen állat tud motiváló erő lenni egy gyermek, egy ember számára.

Az állatokkal történő kapcsolatomban itt még nem ér véget. Keresztlányom kislány kora óta rajong a lovakért. Nagyon sokat járt lovagolni, s mára már saját lovai is vannak. Először saját háznál tartották a lovakat, majd egy közeli lovardába kerültek az állatok, ahol már jelenleg regisztrált lovas edzőként is dolgozik. Régebbi munkahelyemről, általam is ismert gyermekek járnak hozzá rendszeresen lovagolni. A gyermekek fejlődése a lovaglás hatására számomra is, pozitív értelemben, megdöbbentő volt. Örömmel vettem részt az általa szervezett lovasbemutatókon, s tapasztaltam meg a hihetetlen fejlődést a gyermekeken. Kiemelkedő volt számomra, hogy a hallássérült, nevelőszülőknél nevelkedő kislány milyen pozitív változáson ment keresztül. Hiába volt jól beállított hallókészüléke, mégsem volt hajlandó hallani, a beszédet is kerülte, s a kommunikációs gátlások miatt az agresszió tüneteit is mutatta, nagymozgása bizonytalan, összerendezetlen volt. A rendszeres lovaglásnak köszönhetően a gyermek egyre kiegyensúlyozottabb lett, mozgása összerendezettebb, s egyre szívesebben kommunikál, agressziója enyhült.

2018-ban elvégeztem a BME-n a közoktatás vezetői szakvizsgát, ahol szakdolgozatomban a kutyás terápiát mutattam be, mint az óvodai fejlesztő módszerek innovatív módszerét, s csalódva hallgattam a kritikát a munkámról: „A kutya csak egy divat!”. Saját tapasztalataim mást támasztottak alá.

A képzéssel konkrét célom, hogy a számomra eddig idegenebb faj, a ló, fejlesztési hatásmechanizmusával megismerkedjek. Megtapasztaltam, hogy milyen jótékony hatása van a lovaglásnak, lovas tornának a gyermekekre. Mindezek tükrében ismereteimet szeretném bővíteni ebben a témában, megismerni azokat a kritériumokat, praktikákat, amik a lovasterápia alkalmazásához szükségesek. Fenti ismeretek tükrében, remélem keresztlányommal (aki jelenleg végzős hallgató a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetemen) egy szakmai együttműködést tudnánk megvalósítani.

Összefoglalva elmondható, hogy a különféle állatok, az elmúlt években nagy szerepet töltenek be az életemben. Megtapasztalhattam a kutya célirányos terápiás alkalmazásának jótékony hatását, s megfigyelhettem egyéb állatok alkalmazásának pozitív eredményét. Hűen vallom, hogy az állat pozitívan hat az emberre, s a fejlesztési folyamatokba nagyon jól beilleszthetők az adott fajok, fajták, egyedek. Remélem, hogy

a képzés során megtapasztalom, hogy mik azok a módszerek, amik lehetővé teszik, hogy az embert körülvevő sok állatfajt be tudjuk vonni a pedagógiai munkába, s segítséget tudjunk nyújtani az arra rászoruló pacienseknek.

1.3. Önértékelés

A 2. ábra nagyon jól bemutatja az állatasszisztált pedagógia területén lévő erősségeimet, melyeket leginkább a kutyás terápia területén vannak, továbbá rávilágít azokra a hiányosságaimra, gyengeségeimre, amikben még fejlődni szeretnék.

<i>Belső tényezőim</i>	<i>Erősségeim</i>	<i>Gyengeségeim</i>
	+ Állatszeretet + Több réttű szakmai előképzettség fejlesztőpedagógiai területen + Kutyás terápia alkalmazásával kapcsolatos elméleti és gyakorlati tudás + Innovatív szemlélet + Kutyás terápia heti szintű alkalmazása saját óvodai csoportomban + Elkötelezettség a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésével szemben	– Kevés ismeretem van az egyéb állatterápiák alkalmazhatósága terén – Lovakkal kapcsolatos ismereteim hiányosak – Lovasterápia és lovassportok alkalmazási formáit nem ismerem
<i>Külső tényezőim</i>	<i>Lehetőségeim</i>	<i>Veszélyeim</i>
	+ Állatasszisztált fejlesztőpedagógusi szakvizsga megszerzése + Kiterjedt kapcsolati háló állattartó és – szerető személyekkel + Saját belső igényem ismereteim bővítésére + Meglévő szakmai tudásom alkalmazása	– Állat - és lovasterápiával kapcsolatos törvényi szabályozásnak való megfelelés – Hatékony együttműködés megvalósítása a lovas- és állatszerető ismerőseimmel – Megfelelő anyagi fedezet megteremtése az állatok tartásához – Külső, intézményen kívüli, fejlesztési lehetőség iránti igény

2. ábra Swot analízis önmagamról (Forrás: saját készítés)

A fentiek alapján elmondható, hogy leginkább a lovasterápia ismereteimet szükséges bővítenem, melynek lehetőségét az Állatasszisztált fejlesztőpedagógus képzéstől várok leginkább. Fontosnak tartom, hogy jelenlegi erősségeimet, a

kutyásterápia rendszeres alkalmazását, is folyamatosan fenntartsam, s ezekhez társítsam további ismeretbővítésemet.

A lehetőségeim maximális kihasználására kell törekednem, hogy pedagógusi és fejlesztőpedagógusi munkámat minél hatékonyabban tudjam végezni. A munkám során előfordulhatnak veszélyek is, melyeket az erősségeim és lehetőségeim maximális kihasználásával minimalizálnom kell. Vannak olyan veszély faktorok, melyek rajtam kívülállóak. Ezeknél a tényezőknél a veszélyeztető hatás, a megfelelő kommunikáció alkalmazásával és a pozitív légkör megteremtésével csökkenteni szükséges.

1.4. Személyes célok, feladatok a képzés során

Konkrét elvárásaim a képzés során, hogy a lovasterápiát áthatóan megismerjem. Szeretném, ha e remek fejlesztőeljárás törvényi szabályozását, személyi és tárgyi feltételeit teljes rendszerében átlátnám.

Fontosnak tartom, hogy a rám bízott gyermekek komplex fejlődésének elősegítésében a szülőket támogatni tudjam, s a mozgáson és egyéb alternatívákra alapuló fejlesztőeljárásokon túl, olyan új innovatív módszereket tudjak számukra ajánlani, mint a lovasterápia. A kutyásterápia is egy remek új módszer, mely a gyermekekre csodálatosan hat, képességeiket remekül tudja kibontakoztatni, de a két módszer lényegében teljesen más, ezért is tartom szükségesnek az újabb és újabb eljárási lehetőségek megismerését.

Szeretném, ha a képzés során olyan gyakorlati ismereteket is el tudnék sajátítani, melyek rávilágítanak arra, hogy az állatasszisztált fejlesztő eljárások közül, a lovasterápiát hogyan is lehet az intézményes, óvodai neveléshez kapcsolni. Tisztába szeretnék lenni a saját kompetenciáimmal, e terápiás módszer alkalmazhatósága tekintetében.

2. A SZAKMAI FEJLŐDÉST ELŐSEGÍTŐ TANULÁSI EREDMÉNYEK

2.1. Kompetenciák fejlődését támogató dokumentumok reflektív bemutatása

2.1.1. Esettanulmány egy 8 éves 7 hónapos lányról

Családi háttér

A lány egy nem kívánt terhességből született. Szülőanyja rokonától esett teherbe, s akkor 17 éves volt, rendezetlen családi háttérrel, megélhetési bűnözést folytatott. Gyermekotthonban élt a gyermek 6 hónapos koráig, ahol nem gondoskodott róla, elhanyagolta. A családba fogadás nem tudott megvalósulni, mert a roma kultúra szerint szégyenfoltnak tekintették azt a gyermeket, aki rokonok közötti nemzésből jön világra, így a baba nevelőszülőhöz került.

A nevelőszülőnél él már 8 éve. Nevelőanyja egyedül neveli, nem él párkapcsolatban. A nevelőszülőnek a gyermek érkezése előtt volt párkapcsolata, de mivel ő kijelentette, hogy roma gyermeket nem nevel, így élettársi kapcsolatuk nem működött, de mai napig baráti viszonyt ápolnak és a férfi nagyon sokat segít a nevelésbe vett gyermekek ellátásában, gondozásában. A férfi nagyon szereti gyermeket, aki szintén erősen kötődik hozzá. A családban a lányon kívül még két gyermeket nevelnek.

A gyermek jellemzése, viselkedése

A kislány születésekor kiderült, hogy hallássérült, mindkét fülén 4 hónapos kora óta hallókészüléket visel. A kontrollok alatt rendszeresen 30-60%-os hallásvesztést állapítottak meg, ami sajnos az utolsó alkalommal emelkedett, hallása romlott. A halláskárosodás eredetéről a nevelőszülőnek sincsenek pontos információi, nem tudni, hogy öröklött vagy szerzett oka van. Mindkét eredet lehetséges, mert a szülés során komplikációk léptek fel, de erről sincs pontos információ, továbbá a vérszerinti családban is van hallássérült személy.

A halláskárosodás ellenére 2,5 éves korára megtanult beszélni, beszéde nehezített, de érthető, mely folyamatos fejlődést, tisztulást mutat.

A gyermek gyakran nyugtalan, ingerült, dühkitörések jellemzik, melyek akár naponta előfordulnak. Nehezen tudja magát kontrollálni, megfelelő motivációval önuralma fejleszthető. A nevelő szülő rendszeresen hordta a gyermeket pszichológushoz, de érdemi változást nem tapasztalt és a nagy távolság miatt az iskolai hiányzások pótlása is nehezített lett, így ez a terápia abbamaradt.

A kislány februárig nevelőanyjával egy ágyban aludt, aki rendszeresen tapasztalt éjszakai nyugtalanságot a gyermeknél, olyan mozdulatokat tett, mintha menekülne, futna valaki elől, és torz hangokat is adott eközben. A nevelőszülő megpróbálta kideríteni mi lehet ennek hátterébe, s a következő tudta kideríteni: a szülőanya hét hónapos terhesen egy nő nyakából kitépett egy aranyláncot, amivel elszaladt, majd menekült a rendőrök elől. A gyermek nagyon sok lelki sérülést szerzett a prenatális és az azt követő időszak alatt is, amit a szülő anyjával töltött.

A nevelőszülő barátainak gyermekeivel szívesen barátkozik, inkább a nála fiatalabb gyermekek társaságát keresi.

Közösségbe történő beilleszkedése

A gyermek az óvodába könnyen beszokott. Az intézménybe dolgozó felnőtteknek jelentett problémát a hallókészülékek kezelése, de idővel ezt megtanulták, elfogadták. A gyermek előtt nem volt másik hallássérült az óvodába, így ez egy új megoldandó probléma volt az intézmény számára. A gyermek szívesen járt óvodába, elfogadó volt, de őt kevésbé fogadták el. Hullámozó volt kedélyállapota, akár agresszív viselkedést is produkált.

Az iskolába szintén gyorsan beszokott, de magatartás problémái nem szűntek meg, folyamatosan kerül konfliktushelyzetekbe, melyek tettelegességig fajulnak. Jelenleg második osztályos, egész nap az iskolába van. Tanulmányi átlaga jó, bár sokszor dacoskodik: „Ugyan nem tanulom meg!” tiltakozó mondatot ismétli. Otthon nehezen motiválható a tanulásra.

Szabadidős tevékenységek a gyermek életében

A család gyakran jár játszóterekre, játszóházakba, ahol hamar ismerkedik más gyermekekkel és szívesen játszik együtt velük. A dühkitörések itt is előfordulhatnak.

Az iskolai úszást nagyon szereti, a vizet kedveli, gyakran mennek fürdőkre, strandokra, ahol a kislány megfelelő vízbiztonságra tett szert. A hallókészülékeket ilyen szituációkban nem használja, de a környezetből nagyon jól tájékozódik. A sípot hallja.

Érdekes, hogy az esti altatódalt is hallókészülékek nélkül hallja, nyugalmi állapotban, külső zajmentes környezetben sokkal jobban tud koncentrálni, így hallása jobban működik.

Hetente egyszer jár néptáncra, amit szintén nagyon szeret és hallását, ritmusérzékét is jól fejleszti.

A csapatjátékokat és a labdajátékokat is nagyon kedveli, így lehetőségeikhez mérten hetente 1-2-szer jár focira.

A lány 3 éve jár lovagolni, lovas mozgásfejlesztésre. Nagyon szereti a lovakat, a család lehetőségeihez mérten lovarda látogatásra is járnak, amikor lovardai teendőket lát el, s etetik is a lovakat. Mind a lovaglás, mind a lovardalátogatás nagy motiváció számára. Dühkitöréseit, önuralmát jól fejleszti, képes uralkodni indulatain, hogy a számára kedves tevékenységet ne vonják meg Tőle. A lovarda által szervezett háziversenyeken örömmel vesz részt, de biztatást, bátorítást igényli.

3. ábra Üdvös Lovas Se – Lovas mozgásfejlesztés 1. (Forrás: saját készítés)

4. ábra Üdvös Lovas SE – Lovas mozgásfejlesztés 2. (Forrás: saját készítés)

Már 3-4 alkalommal vett részt lovastáborban is, ami szintén pozitív hatással volt rá. Nagyon szereti a lovakat, de sajnos erre az állam külön támogatást nem ad, s a nevelőszülő keretei is szűkösebb, így sokkal kevesebb időt tud a lovak közelében

tölteni, mint amire szüksége lenne. A gyermek lovaglásának, lovas mozgásfejlesztésének rendszerességét nem csak az anyagi tényezők, de az időjárás is nagy mértékben befolyásolja, leginkább a tavasztól ősziig tartó időszakban valósul meg. A legoptimálisabb az lenne, ha heti egyszer minimum részt tudna venni ezekben a tevékenységekben. A nevelőanya elmondása szerint, abban az időszakban, amikor heti rendszerességgel lovak közelében volt a gyermek, önuralma és motivációja is intenzív fejlődést mutatott, az iskolából az agresszió mérséklődését jelezték vissza.

Reflexió

A lány jelenleg a kiskamaszkor kezdetén van, ami fokozottabban jelenik meg nála, motivációja csökkent, s gyakran verekszik az iskolába is. Most egy lovaglás, ló mentes időszak végén van, de a tavasz, a jó idő beköszöntével, a lovakkal történő kapcsolatfelvétel, az előző évek tendenciája alapján, ismételten pozitívan hat a gyermek önuralmára, agresszió kezelésére és motivációjára.

Nagyon fontos azon gyermekek számára, akik ilyen megpróbáltatásokon estek át, hogy valaki/valami feltétel nélkül elfogadja, szeresse. Az emberektől ez nem mindig kapható meg. Az állat, s kiemelten a ló alkalmas arra, hogy a gyermeket önmagáért szeresse, ne ítélkezzen, ne minősítsen, csak önmagáért szeresse. Ez maximálisan meg is valósul, hiszen az egyik házi verseny után Ő kapta a legjobb ló lovas összhang elismerést. Ennek a gyermeknek a feltétel nélküli elfogadásra és szeretetre van a legnagyobb szüksége jelenleg az életében.

2.1.2. Lovasterápia/lovaglás szabályozása, jogszabályi háttere

Magyarországon a lovaglást és a lovasterápiát a 2014/2008. (XII.20.) ÖM rendelet (továbbiakban ÖM rendelet) a lovas szolgáltató tevékenységről és a 8/2021. (XI.30.) MK rendelet (továbbiakban MK rendelet) a lovasterápiát és a fogyatékos és a sérült személynek nyújtott lovas szolgáltatásokat végző személyek képzéséről és vizsgakövetelményeiről szóló rendeletek szabályozzák.

A fenti jogszabályok egyértelműen megfogalmazzák a lovasterápia és a lovas szolgáltató tevékenység fogalmát.

„Lovas szolgáltató tevékenység: a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény (a továbbiakban: Kertv.) 2. §-ának 16. pontjában meghatározott szolgáltató

tevékenység, így különösen lovagoltatás, lovas oktatás, lovasterápia, fogyatékos személynek nyújtott lovas szolgáltatás, terep- vagy túralovaglás, fogathajtás, fogathajtás oktatás, fogatoztatás, lovas bemutató.”¹

„Lovasterápia: speciális fejlesztő-rehabilitációs szolgáltatás, amely sérült, fogyatékos vagy pszichológiai kezelés alatt álló személy gyógyítására, készségei fejlesztésére, egészségi és pszichés állapotának javítására irányul.”².

A Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány a lovasterápia rendszerezését az alábbiak szerint alkalmazza:

1. Lovasterápia

- (a) Hippoterápia: gyógytornász által vezetett, orvosi indikáció alapján végzett tartásjavító, mozgás funkció javító, - korrigáló egyéni kiegészítő fejlesztő eljárás.
- (b) Gyógypedagógiai lovaglás, voltizsálás és speciális fogathajtás: egyéni vagy csoportos formában végezhető komplex fejlesztő és nevelő célzatú eljárás, mely ló, a lovaglás és a lóval történő foglalkozás pozitív hatásait használja ki. A ló gondozása, a lovaglás és a lovas torna is szerves részét képezi.
- (c) Pszichológiai lovasterápia: A ló, mint koterapeuta segíti a terápiás folyamatot.

- ### 2. Fogyatékos személyek szabadidős lovaglása, lovassportja (paralovaglás):
- Elsődleges célja a szabadidő kellemes és hasznos eltöltése, továbbá a sportolási lehetőség biztosítása. Nagyon fontos társadalmi integrációs hatása van, hiszen a sérült emberek egészséges társaikkal együtt mérheti össze e területen szerzett tudásukat.

A fenti rendszert a 5. sz. ábra mutatja be:

¹ 14/2008. (XII.20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről In: Nemzeti Jogszabálytár honlapja [online] Mezőszentgyörgy: [é.n.] [2023.03.25.]>URL: [14/2008. \(XII. 20.\) ÖM rendelet - Nemzeti Jogszabálytár \(njt.hu\)](https://www.njt.hu/Hiradozas/14/2008.XII.20.Om-rendelet-a-lovas-szolgáltato-tevekenysegrrol)

² 14/2008. (XII.20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről In: Nemzeti Jogszabálytár honlapja [online] Mezőszentgyörgy: [é.n.] [2023.03.25.]>URL: [14/2008. \(XII. 20.\) ÖM rendelet - Nemzeti Jogszabálytár \(njt.hu\)](https://www.njt.hu/Hiradozas/14/2008.XII.20.Om-rendelet-a-lovas-szolgáltato-tevekenysegrrol)

5. ábra: Bozori Gabriella – A lovasterápia hazai felosztása³ (Forrás: Bozori Gabriella ábrája)

Az ÖM rendelet szerint akkor nyújtható lovas szolgáltatás, lovagoltatás, ha a felelős személy rendelkezik az alábbi képesítések valamelyikével:

- középfokú lovastúra-vezetői végzettség
- lovas sportágban szerzett középfokú sportedzői végzettség
- lovas sportágban szerzett felsőfokú szakedzői vagy okleveles szakedzői végzettség
- lovas-kultúra oktató felsőfokú szakirányú végzettség
- lovas-tanár/hippológus és – szervező szakirányú végzettség
- lovas sportágban nemzetközi sportszövetség által elismert edzőképzésen szerzett végzettség,

vagy az általa kijelölt egyén az alábbi képesítések valamelyikével rendelkezik:

- középfokú lovastúra-vezetői végzettség
- lovas-kultúra oktató vagy lovas-tanár (hippológus) és – szervező felsőfokú szakirányú végzettség
- lovas sportágban szerzett alábbi végzettségek valamelyike:
 - alapfokú sportoktatói végzettség

³ Bozori Gabriella: A lovasterápia hazai felosztása In: Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány honlapja. [online] Mezőszentgyörgy: [é.n.][2023.03.25.]>URL: [Magyar Lovasterápia Szövetség - A lovasterápiáról általában \(lovasterapia.hu\)](http://magyarlovasterapia.hu)

- közép fokú sportedzői végzettség
- felső fokú sportedzői végzettség
- okleveles szakedzői végzettség
- lovas sportágban nemzetközi sportszövetség által elismert edzőképzésen szerzett végzettség.

A lovasterápiát végző személyek képesítési feltételi összetettebb, hiszen a fent felsorolt speciális képzettséggel rendelkező lovas szakembereken túl, olyan lovas terapeutának is részt kell vennie a foglalkozáson, aki a páciens fejlesztését, gyógyulását elősegítő alábbi speciális képzettségekkel rendelkezik:

- gyógypedagógus
- gyógytornász
- pszichológus
- konduktor
- orvos

A lovasterápiás segítők képzésének feltételeit és módjait az MK rendelet határozza meg, a képzéseket a Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány szervezi. A lovasterápia rendszeréhez igazodva az alábbi képesítést lehet megszerezni:

- Lovasterapeuta képzés gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna szakágon
- Lovasterapeuta képzés hippoterápia szakágon
- Lovasterapeuta képzés pszichológiai lovasterápia szakágon
- Fogyatékos személyek szabadidős- és lovassport oktatójának vagy edzőjének képzése
- Lovasterápiás segítő képzés

ÖM rendelet nem csak a foglalkozást vezető személyek képzettségét írja elő, de a páciens egészségmegővését elősegítő biztonsági felszerelések viselésére is kiterjed:

„A fejtűt (kobak) a szolgáltatást igénybe vevőjének kérésére kell rendelkezésre bocsátani. Kötelező fejtűt (kobakot) használni a szolgáltatást igénybevételének teljes időtartama alatt, annak aki a 14 életévét még nem töltötte be, valamint a lovasterápia vagy a fogyatékos személynek nyújtott lovas szolgáltatás igénybevevőjének. Lovasterápia és a fogyatékos személynek nyújtott lovas szolgáltatás esetén – a

lovasterapeuta, vagy a lovasoktató, vagy lovasedző, aki rendelkezik a 11. A. § (3) bekezdése szerinti képzettséggel döntése alapján – életkortól függetlenül a fejbédő (kobak) viselése mellőzhető.”⁴

Az emberi, személyi feltételeken túl az ÖM rendelet a lovakkal szembeni elvárásokat is szigorúan szabályozza. Az egészségügyi szabályozáson túl, a ló viselkedésére, temperamentumára is megfogalmaz szabályozásokat. A vendég lovagoltatásával járó lovaszolgáltatás nyújtása esetében is megfogalmazza azokat a kritériumokat, melynek meg kell felelnie az állatnak pl.: egyedi azonosíthatóság, lóútlevél, egészségügyi kritériumok, képzettségi fok, kezelhetőség, stb.). A lovasterápiára alkalmazható egyedekkel szemben szigorú előírások fogalmazódnak meg. Azon túl, hogy az általános elvárásokkal szemben (pl.: egyedi azonosító, lóútlevél, egészségügyi kritériumok, min. 5 éves kor, ivarát tekintve herélt vagy kanca, stb.) meg kell felelnie az állatnak, de az 1. sz. mellékletben szereplő vizsga szerint is meg kell bizonyosodni arról, hogy az egyed alkalmas a terápiás munka végzésére.

Magyarországon mind a lovasterápia, mind a lovaglás rendeletek alapján szabályozott mozgásformák. A két típusú lovas mozgás szabályozásában lévő lényeges különbségeket a 6. ábra szemlélteti.

	<i>Lovasterápia</i>	<i>Lovaglás</i>
<i>Előfeltétel</i>	javaslat szükséges	javaslat nem szükséges
<i>Indikációk</i>	ellenőrzött körülmények között	nincs ellenőrzött körülmény, saját
<i>Kontraindikációk</i>	figyelnek rá	elbírálás alapján figyelnek rá
<i>Képesítés</i>	▪ Lovasterapeuta képzés gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna szakágon ▪ Lovasterapeuta képzés hippoterápia szakágon ▪ Lovasterapeuta képzés pszichológiai lovasterápia szakágon ▪ Fogyatékos személyek	▪ középfokú lovastúra-vezetői végzettség ▪ lovas sportágban szerzett középfokú sportedzői végzettség ▪ lovas sportágban szerzett felsőfokú szakedzői vagy okleveles szakedzői végzettség ▪ lovas-kultúra oktató felsőfokú

⁴ 14/2008. (XII.20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről In: Nemzeti Jogszabálytár honlapja [online] Mezőszentgyörgyv: [é.n.] [2023.03.25.]>URL: [14/2008. \(XII. 20.\) ÖM rendelet - Nemzeti Jogszabálytár \(njt.hu\)](https://www.njt.hu/Hirek/2008/14/2008.XII.20.%C3%9Cm_rendelet_a_lovas_szallgato_tev%C3%A9kenys%C3%A9gr%C3%B6l)

	szabadidős- és lovassport oktatójának vagy edzőjének képzése ▪ Lovasterápiás segítő képzés	szakirányú végzettség ▪ lovas-tanár/hippológus és – szervező szakirányú végzettség ▪ lovas sportágban nemzetközi sportszövetség által elismert edzőképzésen szerzett végzettség
<i>Előképesítés</i>	▪ gyógypedagógus ▪ gyógytornász ▪ pszichológus ▪ konduktor ▪ orvos.	nincs rá szükség
<i>Munkaforma</i>	szakmai teamben dolgoznak	nincs szakmai team

6. ábra Összefoglaló táblázat a lovasterápia/lovaglás szabályozásáról (Forrás: saját készítés)

2.1.3. Indikációk-kontraindikációk a lovasterápiában/lovaglásban

Lovasterápia, lovaglás megkezdése előtt, sérült, fogyatékos személy esetében orvosi javaslat szükséges annak érdekében, hogy az egyénnel a terápiát, a lovaglást a lehető legnagyobb biztonságban lehessen végezni.

Indikációk a lovasterápiában/ lovaglásban

Sok esetben indikált, azaz engedélyezett terápiás módszer a lovaglás, a lovasterápia. Az kliensek sérülési területét tekintve csoportosítom az engedélyezett esetekben, hogy kik lovagolhatnak:

- Mozgássérült
- Látássérült
- Hallássérült
- Beszéd fogyatékos
- Értelmi fogyatékos
- Autizmus

- Pszichés megbetegedések:
 - Depresszió
 - Pszichoszomatikus megbetegedések
 - Szenvedélybetegek
 - Szorongásos zavarok
 - Személyiség és viselkedés zavarok
- Egyéb akadályozottságok, zavarok:
 - Tanulásban akadályozott
 - Viselkedészavarral élő
 - Magatartászavarral élő
 - Részképesség zavarral élő
 - Figyelemzavarral élő
- Egyéb megbetegedések:
 - Ortopédiai megbetegedések, rendellenességek
 - Központi idegrendszer eredetű mozgászavarok (kis epilepszia, sclerosis multiplex, stroke után, stb.)

Kontraindikációk a lovasterápiában/ lovaglásban

Előfordulnak olyan veleszületett vagy szerzett sérülések, betegségek, melyek meglehetősen a lovaglás/lovasterápia nem alkalmazható a paciens esetében, mert egészségében és testi épségében romlás vagy maradandó károsodás következhet be. Ilyen kontraindikációk a következők:

- Nagyrohamos epilepszia
- Sclerosis multiplex aktív fázisa
- Vérzékenység
- Down szindróma
- Csízó ízületi elváltozások
- Súlyos spazmus (görcs)
- Retina leválás
- Szív és keringési elégtelenség
- Súlyos, kezeletlen magas vérnyomás
- Kezeletlen diabétesz
- Harlekin szindróma

- Embólia veszély
- Kezeletlen sebek, sérülések, felfekvési sebek
- Gerinc elcsontosodott, fixált elváltozásai esetén
- Aktív fázisú csont és ízületi gyulladás
- Osteogenesis imperfecta – üvegcsont
- Asztma
- Vizelet és széklet tartási problémák
- Kóros félelemérzet
- Lószőr allergia
- 4 év alatti életkor

2.1.4. Lovasterápia/lovaglás megvalósulása hallássérült gyermek esetében

Hallássérülés fogalma

„Hallássérülésnek nevezzük a hallószerv valamely részének veleszületett vagy szerzett sérülését, illetve fejlődési rendellenességét, amelynek az éptől eltérő hallásteljesítmény lesz a következménye. Hallássérülés esetén a hallásküszöb megemelkedik, a személy csak az erősebb hangokat hallja meg – vagy még azokat sem hallja. Ezt nevezzük hallásvesztésnek.

A hallássérülés gyűjtőfogalom. Hallássérült személyek a nagyothallók, a siketek és a cochleáris implantátumot (CI) viselők.”⁵

Hallássérültek speciális megsegítése lovasterápiáva/lovaglással

Szükséges előzetesen rögzíteni, hogy lovasterápia abban az esetben alkalmazható, ha arra javaslatot kap a páciens, míg lovaglás esetében ez nem szükséges. A lovasterápia egy sokkal szervezettebb, kontrolláltabb folyamat, melyben az egyén megsegítése érdekében egy jól felépített fejlesztő team dolgozik együtt, míg a lovaglás esetében egy kevésbé kontrollált, szervezettebb szabadidős tevékenységről beszélünk.

⁵ Dr. Kocsisné Kálló Veronika Györgyi, Túrinné Gál Anikó: Nyelvi zavarok kognitív alapjai In: Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar honlapja [online] Mezőszentgyörgy [é.n.] [2022.11.23.] http://www.jgvpk.hu/mentorhalo/tananyag/Nyelvfejl_dsi_zavarok/1a_hallssr_l_s_defincija.html

A hallássérültek alap problémáját a lovasterápia/lovaglás nem tudja megoldani, de a hozadék tüneteket nagyon jól lehet vele kompenzálni, továbbá direkt módon nem, de indirekt módon komplexen fejleszti a hallássérült embereket. A terápiás foglalkozás során a kommunikációjuk, beszéddel és a jelek alkalmazásával is nagyon jól fejleszthető.

A hallássérülteknél ritkán előfordulhatnak egyensúlyérzékelési problémák, elsősorban sérülés által szerzett szervi megbetegedés esetén, amit a ló ritmikus mozgásával nagyon jól lehet korrigálni. Szerzett halláskárosodás esetén a lovak mozgásának rezgését is nagyon jól tudják érzékelni a páciensek, így egy újabb kommunikációs érzékelési csatorna nyílik meg számukra.

Halláskárosodás során a pácienseknél gyakran előfordul, leginkább a kommunikációs gátak miatt, pszichés feszültség, önbizalomhiány, szorongás, stb. A lovak személyisége, nyugodtsága pozitívan hat a fenti tünetekre. A ló ütemes mozgása a pszichés gátakat oldja, a vele történő együtt mozgás, az irányítása a sérültek önbizalmát segíti, belső feszültségét oldja.

Hallást segítő speciális eszközök alkalmazhatósága a lovas terápia során

Hallókészülék viselése esetén külön figyelmet kell arra fordítani, hogy a biztonsági előírások miatt a kobak viselésénél ne okozzon kellemetlensége a sérült számára. A hallókészülék és a kobak érintkezése során, az esetlegesen fellépő súrlódás esetén a viselője számára ne legyen kellemetlen, a készülék ne generáljon fals hangokat, melyek a pácienszt zavarhatják.

Cochleáris implantáció (CI) esetében kiemelt figyelmet kell arra fordítani, hogy a hallásjavító készüléket lehetőségek szerint ne érje víz, ezért a terápia csak száraz időben javallott. A CI esetében szintén nagyon fontos, hogy a működését mágnes megzavarhatja, ezért bárminemű mágneses eszköz alkalmazása nem javasolt. Az implantátumot viselő páciens esetében, ugyan úgy, mint a hallókészüléket viselők esetében, a kobak használatára nagy gondot kell fordítani. Fontos, hogy a kobak ne tudja stimulálni az CI-t fals „hangok” képzésére, mely zavarólag hathat a lovon ülő hallássérültre.

Amennyiben a terápia során a hallást segítő készülékeket nem tudja az egyén hordani, abban az esetben a terápia csak akkor folytatható, ha a biztonságos kommunikáció megteremthető.

Összességében elmondható, hogy a lovasterápia/lovaglás biztonsággal alkalmazható a legtöbb hallássérült egyén esetében. A hallást segítő készülékeket nagy körültekintéssel kell használni a terápia során. Az eredmények tekintetében komplex fejlesztés valósítható meg, de kiemelten a páciens egyensúlyérzékelésében, önbizalmában, belső feszültségének oldásában, beszédmotivációjában, szokincsbővítésében, hanghallásában, taktilis érzékelésében vélhető fel pozitív változás. A 2. sz. melléklet egy lóval asszisztált hanghallás fejlesztés lehetőségét mutatja be.

2.2. Lovasterápia/lovaglás létjogosultsága

A magyar nemzet, lovas nemzet. Történelmünket megvizsgálva, egyértelművé válik mindenki számára, hogy nemzetünk fejlődését végig kísérték a lovak, a lovasok, aminek kultusza mai napig fennmaradt. Történelmi múltunk alapozta meg azt a szemléletet, mely egyre népszerűbbé és elérhetőbbé teszi a lovasterápiát/lovaglást az emberek számára. Amerikában a XX. sz. elején jelent meg a lovasterápia tervszerű alkalmazása, míg hazánkba csak a XX. sz. végén, amikor megalakult a Magyar Lovasterápiás Szövetség, akik külföldi minta alapján elkezdtek eme kitűnő módszer kontrollált körülmények közötti alkalmazásának koordinálását.

Az állatterápia, az állattal együtt töltött idő pozitívan hat az ember számára. Az állat pusztán jelenléte is olyan fiziológiai, szociológiai, pszichológiai folyamatokat indít el az egyénben, mely pozitívan hat rá (pl.: feltétel nélküli elfogadást tapasztal, vérnyomása csökken, együttműködési készségét fejleszti, stb.).

A lovasterápia/ lovaglás számos pozitív hatása ismert. Összességében elmondható, hogy egy komplex fejlesztési forma. Kibontva az egyes fejleszthető területeket megtapasztaljuk pozitív hatását. Szeretnék kiemelni pár általam legfontosabbnak tartott képességeket, melyeket hatékonyan fejleszt:

- Szomatikusan fejleszti:
 - izomzatot erősíti
 - tartást javítja
 - egyensúlyérzékletet fejleszti
 - koordinációs készséget javítja
 - taktilis érzékelést
 - gondolkodást fejleszti
- Pszichológiai területen fejleszti:
 - Önbizalmat
 - Önértékelést
 - Stressz kezelést
 - Önkontrollt
- Szociálisan fejleszti:
 - Empátiát, elfogadást
 - Együttműködési képességet
 - Verbális és nonverbális kommunikációt

- Egyéb pozitív hatás:
 - a lóval együtt töltött idő élményei.

A lovaglás pozitív hatását Koltai Léna kutatásában nagyon jól látható módon ki is mutatta. Elmondása alapján egyértelmű intenzív fejlődés tapasztalható azoknak a gyermekeknek a fejlődésében, akik rendszer lovasfoglalkozáson vesznek részt, melyet az 7. ábra is jól mutat.

Név (életkor)	Egyensúly max:156		Kinesztézia max:90		Koordináció max:90		Ritmus max:150		Összesen max:486		Fejlődés
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	
1. (10)	156	156	49	78	42	61	131	147	378	442	64
2. (11)	155	156	64	79	70	75	144	147	433	457	24
3. (8)	144	145	56	75	38	57	115	132	353	409	56
4. (8)	98	122	35	65	15	55	87	126	235	368	133
5. (5)	128	129	36	56	32	55	119	124	315	364	49
6. (10)	143	145	57	73	47	62	119	130	366	410	44
7. (6)	144	144	52	65	48	60	113	138	357	407	50
8. (6)	132	135	42	63	43	60	106	132	323	390	67
9. (8)	132	145	53	79	52	67	127	147	364	438	74

7. ábra Összefoglaló táblázat a lovasfoglalkozás fejlesztő hatásáról (Forrás: Koltai Léna)⁶

Az 7. sz. ábra 4. sorában szereplő gyermek, az, a hallássérült, akit az esettanulmányban bemutatam. Az ő esetében kiemelten tapasztalható volt a lovasfoglalkozások pozitív hatása, mind a vizsgált területeken, mind a szociális, pszichés fejlődése területén, hiszen a nevelőszülő elmondása alapján a gyermek kiegyensúlyozottabb lett, agresszivitása nagy mértékben enyhült.

A lovasterápia/lovaglás sok pozitív hatásán túl egyetlen nehezítő tényezője van az elérhetősége és a tevékenység költségessége. A lovak nagytermetű több mázsás állatok, melyek tartása gondos szakértelmet és megfelelően kialakított életteret igényelnek. Ezek megteremtése nagyon költséges és magas szakmai tudást igényel. A ló

⁶ Koltai Léna saját kutatása, jegyzete 2022. (nincs megjelölhető irodalmi forrás)

gondozása egy igen felelősségteljes, nagyon kötött tevékenység. Fontos a megfelelő takarmányozás, mind a takarmány minőségét, mind az időbeni pontosságát tekintve. A lovardák, lóistállók, boxok kialakítása igen helyigényes és költséges feladat. A lótartás nagyfokú alázatot, elkötelezettséget és biztos anyagi fedezetet követel meg. A megfelelő és biztonságos lovasterápiához/lovagláshoz nélkülözhetetlenek a megfelelő tárgyi feltételek (pl.: lószerszámok, speciális voltizs heveder, kobak, játékok, stb.) is. A fentiek szerint a lóval történő „együttlét” egy igen költséges időtöltés. Sajnos nem minden család engedheti ezt meg magának, s mint már említettem az általam bemutatott gyermek lovaglása is emiatt rekedt meg.

2.3. Összegző reflexió a szakmai fejlődésemről

A képzés során nagyon sok új ismeretet szereztem a lovasterápia területén. Annak ellenére, hogy semmi előképzettségem nem volt ebben a témába, jelentős ismeretbővítésre tudtam szert tenni.

Számomra egy új irányt mutat, hogy egy olyan állatokkal asszisztált új fejlesztőmódszert ismerhettem meg, mely nagyon hatékonynak bizonyul. Koltai Lénával történt konzultációim során és Iváncsik Réka tanárnő előadásait hallgatva teljes bizonyosságot szereztem arról, hogy a lovasterápia/lovaglás egy olyan speciális fejlesztő módszer, melynek jelen kell lennie a pedagógiai munkában is, hiszen nagyon jó eredmények mutathatók ki a fejlesztőhatása tekintetében.

Kiléptem komfortzónámból, a kutyák világából, és betekintést nyerhettem a lovak, a lovasok világába. A képzés során sok olyan új ismeretet, tudást szereztem, mely által behatóbban kezdett el érdekelni a lovasterápia/lovaglás világa. Több alkalommal vettem rész keresztlánnyom, Koltai Léna, által tartott „lovasbemutatókon”, nem terápiás céllal tartott lovastornákon, ahol nagy csodálattal figyeltem a volt óvodásaim közös munkáját a lóval. A képzés után ezekre a bemutatókra kicsit más szemmel tekintek vissza, s meglátom mögötte a pozitív szabadidős tevékenységen túl a komplex fejlesztő hatást is.

Számomra a ló mindig kicsit „tabu” állat volt, soha nem kerültem vele közvetlen kapcsolatba. Nem tartom valószínűleg, hogy ezek után is aktív lovas válna belőlem, ez talán egy hosszabb folyamat, de biztos állíthatom, hogy eme remek fejlesztőhatású tevékenységet népszerűsíteni fogom. Az eredmények egyértelműek, a gyermekek csillogó szeme és a kutatási eredmények mindent elmondnak a lovasterápia/lovaglás hatékonyságáról.

Megismertem a lovasterápia/lovaglás törvényi szabályozását, alkalmazhatóságának feltételeit. Megismertem számomra olyan új és fontos fogalmakat, mint az indikáció/kontraindikáció.

Fontosnak tartom, hogy minden olyan innovatív módszernek, mely hatékonyan motiválja, komplexen fejleszti a gyermekeket, teret kell engedni a köznevelésben is. A jövőt előre vetítve biztos állíthatom, ha lehetőségem nyílik rá, szívesen veszek részt, akár mind óvodapedagógus vagy fejlesztőpedagógus, lovasterápiás team munkájában.

Tudom, hogy az itt szerzett tudás egy nagyon komoly alap, mely iránymutatást adott nekem ahhoz, hogy ebben mélységében elmélyüljek. Nagyon sok ismeretem még hiányos eme területen, de a folyamatos fejlődéshez nélkülözhetetlen az életen át tartó tanulás.

tárgyi feltételei vannak, melyeket egy köznevelési rendszerhez nehéz hozzáigazítani. A rendszeres lovas tevékenységek lovardai körülmények között valósíthatóak meg.

A lovasterápia óvodai nevelésbe történő alkalmazásánál figyelembe kell venni, hogy azt csak speciális ajánlás alapján vehetik igénybe a gyermekek, és speciális személyi feltételeket igényel, melynek biztosítása nagyon nehezített.

Három féle képen tudom elképzelni a lovasterápia/lovaglás beillesztését az óvodai nevelésbe:

1. Nagyon speciális esetben, elméleti síkon, előfordulhatna *lovarda közvetlen közelében kialakított óvoda*, ahol folyamatos átjárhatóság van biztosítva, megfelelő keretek között, a gyermekek számára a lovardába, így nem kell az odautazást megszervezni. Ennek megvalósítása nagyon nagy szervezést és anyagi befektetést igényelne, mind az intézmény, mind a szülők részéről.
2. Egyik megvalósítható forma, ha *óvodai nevelés rendszerében, de fakultatívan* illeszthetjük be az óvodai életbe a lovasterápiát/lovaglást. Viszont itt is felmerülnek kérdések; milyen messze van a lovarda, hogyan tudja az intézmény az utazást megszervezni, a lovarda mennyi gyermeket tud egyszerre kiszolgálni, mert egy 20-25 fős gyermekcsoport kiszolgálása nagyon nagy felkészültséget, szervezettséget igényel, mind az óvoda, mind a lovarda részéről, a szülőktől pedig nagy anyagi hozzájárulás szükséges. Abban az esetben, ha nem egy teljes csoport fogadásáról beszélünk, akkor meg az intézménynek jelent problémát, hogy az intézményben maradt gyermekek felügyeletét, nevelését biztosítsa.
3. A jelenleg is leginkább megvalósítható formája a lovasterápiának/lovaglásnak, amikor az *óvodai nevelésen kívül fakultatív rendszerben* történik. Óvodai nevelésen kívül, a szülő saját döntése alapján hordja gyermekét lovagolni, melynek szervezését, ő végzi és anyagi fedezetét ő biztosítja. Ebben a formában teljesen intézményi kereteken kívül történik a gyermek lovasterápiája/lovaglása. Ideális az, ha a gyermekkel foglalkozó pedagógus is részese lehet annak a teamnek, mely a gyermek megsegítéséért, fejlesztéséért tevékenykedik.

Óvodapedagógusként tapasztalom, hogy sajnos nagyon keveset tudunk a gyermekek intézmények kívüli fejlesztéséről, szabadidős tevékenységeiről, melyek ugyan úgy szolgálják a gyermek fejlődését. Nagyon fontos lenne, hogy ezekről a fakultatív tevékenységekről is tudomásunk legyen, mert az ott szerzett tudását, fejlődését mi is szervesen be tudjuk építeni a gyermek fejlődése érdekében a munkánkba. A szülők

sokszor nem team munkaként fogják fel az intézményi nevelést, pedig nagyon is az. Mindig azt szoktam mondani: „Egy hajóban evezünk, s ha az egyikünk erre húzza az evezőt, a másik meg arra, akkor csak körbe-körbe forgunk és nem haladunk előre.” Bízom benne, hogy társadalmunk megéri a team munkára, mely egy nagyon hasznos és jó dolog, s mind a pedagógiai, mind a fejlesztő munkát hatványozottan tudja hatékonyá tenni.

3.2. Lovasterápia/lovaglás az Üdvös Lovas Sportegyesületnél

Az Üdvös Lovas Sportegyesület 2022. május 5-én került bejegyzésre, és azóta is rendíthetetlenül működik Polgárdiban. Céljait nagyon részletesen és átfogóan rögzítették megalakulásukkor: „A polgárdi lovas élet fellendítése. A ló és a vele kialakult sokrétű kapcsolat (szabadidős lovaglás, lovas turizmus, gyógyító lovaglás, önismereti tréningek, lovassport, lóverseny, lovasíjászat) népszerűsítése, széleskörű terjesztése. A tagok számára a versenysportba való kapcsolódás feltételeinek megteremtése. Hagyományőrzés, a rendkívül gazdag magyar lovas hagyományok kulturális értékeinek feltárása vagy megőrzése. Egy, a hagyományokat aktívan őrző és értékeit védő fiatal nemzedék nevelésének elősegítése. Világhírű magyar lófajták népszerűsítése, tenyésztése. Kézművesség ápolása, a kézművesekkel való szoros kapcsolat megőrzése. Kisgyermek, általános és középiskolai tanulók lovas oktatásának elősegítése, megismertetése a lovaglással és a lovaglással kapcsolatos szabadidős sportokkal. Segítségnyújtás a lovaglás és a lovagláshoz kapcsolódó tevékenységek elsajátításához, a tagok oktatása a lovak/pónik megfelelő ellátására. Gyermekek és ifjúsági közösségek összefogása. A szabadidő egészséges eltöltésével kapcsolatos tevékenységek elősegítése és a szabadidő lovasok közösségi életének felvirágoztatása. Szabadidősport és lovas rendezvények szervezése (lovastáborok, lovasjátékok, oktatás). Terápiás lovaglás (gyógylovaglás) lehetőségeinek megteremtése. A lovassportok (díjugratás, díjlovaglás), a lovas túrázás és sétalovaglás megismertetése, megkedveltetése, gyakorlása. Lovak speciális célra való kiképzése. Bekapcsolódás a közeli és távolabbi lovas életbe. Lovasversenyeken való részvétel. A lovasturizmus népszerűsítése.”⁹

Az egyesületet jelenlegi helyzetéről az alábbi interjúban az egyesület képviselője, Molnár-Svehlik Tímea és lovas edzőjük Koltai Léna mesélt nekem;

1. *Milyen személyi feltételek vannak és milyen szakképzettséggel rendelkeznek? (lovász, edző, önkéntesek, stb.)*

- ✓ 1 fő lovas
- ✓ 1 fő lovas sportedző, regisztrált I. szintű edző
- ✓ Egyesületi elnök

⁹ Civil szervezetek névjegyzéke In: Magyarország Bíróságai honlap[online] Mezőszentgyörgy [é.n] [2022.12.01] <https://birosag.hu/civil-szervezetek-nevjegyzeke>

✓ 50 órás önkéntesek is segítették munkánkat

2. *Milyen létszámban és milyen fajtájú, képzettségű lovak vannak?*

Össz. létszám: 20

Iskolalovak/ tereplovak: 10

Csikók, belovaglásra váró, vagy bértartott lovak száma: 8.

A 10 iskolalóból 5 az, aki a legkisebbek tanításáért felelős, ebből egy terápiás ló és vizsgázott iskolaló (Mokka), akit Fótról a Lovasterápiás Központból vásároltunk, egy pici póni (Maestro), akin a legkisebbek kezdenek. Ez az 5 ló az, akin lovastorna és különböző mozgásfejlesztő órákat szoktunk tartani (Adél, Orion, Vida, Maestro, Mokka)

Az 5 további iskolalovunk haladóbb lovasoknak valóak, van köztük ugróló (Djadi, Csipi, Orion), akik egyben westernlovaglásban is képzettek, így a nagyobb, haladóbb lovasok rengeteget tudnak tanulni tőlük. 2 lovunk szabadidomításban, és földi munkában jártas (Djadi, Orion), és 6 ló az, akivel lovasíjász edzéseket is tudunk tartani, haladó szinten (Djadi, Csipi) és kezdő szinten (Vida, Adél, Mokka, Orion). Ezen kívül, akik még nem szerepeltek és főleg tereplovaglásra használjuk őket (Gréta, Üdvös, Tüzes). Innen két ló rutinos fogatos ló (Üdvös Tüzes).

Van 3 csikó, akik belovaglásra várnak (Szellő, Cuki, Csillag), és két csikónk eladásra vár (Mangó és Iliász).

4 bértartott ló (Fantom, Allegro, Szikra és Linda).

Egy póni, akit még nem állítottunk munkába csikózás miatt (Fecske).

Tervben van a többi lovunk vizsgáztatása is.

Fajta szempontjából fajtatiszta papíros lovaink:

Djadi (Arab Telivér)	Üdvös (Nóniusz)	Iliász (Nóniusz)
Orion (Kisbéri félvér)	Tüzes(Nóniusz)	
Adél (Haflingi)	Cuki (Nóniusz)	
Vida (Tinker)	Csillag(Nóniusz)	

Félvér lovaink

Mokka (Magyar félvér)
Csiپی (Magyar félvér)
Gréta (Arab félvér)

Egyéb

Maestro (Shetlandi de papírja nincs)

Szellő (Ismeretlen, Sodrott x Arab félvér)

Fecske (Ismeretlen, Welsh póni)

Mangó (Ismeretlen, Welsh póni)

3. *Mekkora területen fekszik a lovarda?*

1,7 hektár.

4. *Milyen tárgyi feltételek vannak? (pl.: istálló, boksok, nyereg, akadályok, stb.)*

Egy 5 boxos istálló, nyerges szekrényekkel, öltözővel, mosdóval, egy 20x40-es homokos pálya, egy 16 m átmérőjű homokos körkarám.

Az iskolalovaknak van saját kantárja, nyereg sajnos kevés, saját nyergekkel együtt van 6 db nyergünk. Ellenben van 3 profi voltizshevederünk, ami szintén fontos, mert ebben végezzük a mozgásfejlesztő és lovastorna foglalkozásokat és a kezdők oktatását is. Az akadályparkot nemrég vásároltuk, ez egy 6 akadályból álló szép színes akadálypark, ezen kívül van még 3 db 3 méretben állítható cavalettink is.

5. *Hány egyesületi tag van és milyen korosztályi létszám szerint oszlanak meg?*

Van-e sérült, sajátos nevelési igényű gyermek a tagok között?

Jelenleg 10 alapítótag és 17 pártolótag van, a korosztály 3 és kortól kb 65 éves korig oszlik meg. Egy hallássérült lovasunk van jelenleg, aki már 4 éve jár lovagolni, és rengeteget fejlődött a lovaglás által.

6. *Milyen lovas sportok és lovasterápiás foglalkozások érhetők el az egyesületnél?*

Sokszínű edzőnek mondom magam, mert nálunk a lovaglás összes ágazatát kipróbálhatják a lovasok, mint például díjlovaglás, díjugratás, lovasíjászat, ügyességi, western, szabadidomítás, klasszikus lovaglás, lovastorna, tereplovaglás, working equitation. Azt vallom, hogy mindegyikből magukkal tudnak vinni egy kicsit a lovasok, a lovak, pedig ezáltal sokkal szélesebb körben képzettek lesznek, és sosem unnak rá a munkára. Versenyekből is több félét tartunk, így, ha valaki az egyikben nem kiemelkedő, de a másik versenyszámban igen, mindenképp sikerélménye lesz. Ezért is tartunk évente

2x zenés lovastorna bemutatót, ahol teljes mértékben a lovas személyisége van fókuszban, és előad egy rá jellemző zenés koreográfiát a lóval, ahol nem a lovastorna elemek nehézsége a lényeg. Itt azok a lovasok, akik például sosem érnének el díjugratásban óriási sikereket, tudnak bizonyítani, és óriási élmény, elismerés számukra, hogy ők is megmutathatják, azt amiben jók. Konkrét lovasterápia egyenlőre nem érhető el nálunk végzettség hiányában, ellenben 6 éves kor alatt csak mozgásfejlesztő órákat tartunk, tekintettel a kicsi gyerekek fizikai fejlődésére az adott életszakaszban, de 6 éves kor felett is szinte mindig tartok mozgásfejlesztő órákat, nagyobbaknál, pedig ügyességi feladatokba burkoltan veszem elő ezeket a feladatokat.

7. *Milyen kategóriákban történik a tagok versenyeztetése?*

Az Egyesületnek a 2022-es év volt az első szezonya, ahol házi versenyen, MLSZSZ versenyeken, és western versenyen mérették meg magukat a lovasok, de folyik a felkészítés REV-re és tervben van a feljebb lépés is.

8. *Milyen heti rendszerességgel járnak lovagolni a tanulók, köztük van-e sérült, sajátos nevelési igényű tanuló?*

Változó, van, aki havi 1x, van, aki heti 1x, van, aki heti 2x és a legtöbb az heti 3 óra. Sajnos a lovaglás egy drága sport, így azt vettem észre, hogy sok esetben az anyagiak is korlátozzák a rendszerességet.

9. *Milyen finanszírozási lehetőségei vannak az egyesületnek? (tagdíj, támogatás, pályázati forrás, stb.)*

Tagdíj, pártolói támogatás, de 2023-ban szeretnénk pályázni is, illetve az adó 1% is számítunk.

10. *Milyen programokat szervez az egyesület? (pl.: családi nap, verseny, tábor, stb.)*

Egyenlőre egy szezounk volt, szerveztünk 2 zenés lovastorna bemutatót, ami óriási élmény volt, 1 házi versenyt 3 versenyszámmal, 5 táborunk volt, és szerveztünk egy Halloween-i tökfaragó és játékonysági családi napot is egybekötve az évzáró bemutatónkkal. Valamint két születésnapi bulit is tartottak nálunk gyerekeknek. Illetve részt vettünk különböző települések Szüreti felvonulásain az őszy folyamán.

11. Mik a hosszú távú céljai az egyesületnek? (pl.: regisztrált versenyek, vizsgázott terápiás ló, stb.)

Már az is nagy szó, hogy ilyen hamar eljutottunk MLSZSZ versenyekre, később tervben vannak a hivatalos versenyek is és a lovak levizsgáztatása is. Ezen kívül nem célunk, csak versenyzőket nevelni, számomra ugyanolyan fontos a minőségi idő eltöltése, a kikapcsolódás egy-egy edzés által és az, hogy minél szélesebben megismerjék a lovasok azt a csodás állatot akinek a hátán az edzéseket töltik. Továbbá fontos a lovaglás mellett a földi munka elsajátítása és az, hogy megtanulják a lovakkal való kommunikációt, mint a díjugratás, vagy a díjlovaglás alapjai.

12. Amit még fontosnak tart egyesületével kapcsolatban:

Fontos számunkra a ló és a vele kialakult sokrétű kapcsolat (szabadidős lovaglás, lóverseny, lovasíjászat....) népszerűsítése, széles körű terjesztése. A gyermekek fizikai, szellemi és morális fejlődésének elősegítése, megismertetése a lovaglással és a lovagláshoz kapcsolódó szabadidős sportokkal. Segítségnyújtás a lovaglás és a lovagláshoz kapcsolódó tevékenységek elsajátításához, a tagok oktatása a lovak/pónik megfelelő ellátására. Gyermekek és ifjúsági közösségek összefogása. Terápiás lovaglás lehetőségének, a tagok számára a versenysportba való kapcsolódás feltételeinek megteremtése.

A fenti interjúból is jól tükröződik, hogy egy dinamikusan fejlődő, ambícióval teli egyesületről és azok tagjairól van szó, akik nem csak mernek nagyot álmodni, de aktívan tesznek is álmaik megvalósításáért. Bár a beszélgetésben erről nem esett szó, de remélem a jövőre nézve alkalmunk lesz együtt dolgozni, s közösen tenni a gyermekek komplex, kiegyensúlyozott fejlődéséért.

3.3. Pedagógiai lehetőségeim a lovasterápiában/lovaglásban

Nagyon nehezített helyzetben vagyok azzal, kapcsolatban, hogy nem lovasként és gyógypedagógiai végzettség hiányába még is hogy tudok kapcsolódni a lovasterápiához/lovagláshoz. A lovaglás még nem is, de a lovasterápia nagyon szigorú szabályozások között működik, melynek bekerülési feltételei nagyon speciálisak, így csak egy szűk szakmai réteg számára elérhető. Jelenlegi képzettségeim tükrébe, arra van lehetőségem, hogy olyan teambe dolgozzak, ahol az általam nevelt, fejlesztett gyermekek lovasterápián/lovagláson vesznek részt. Fontos számomra, hogy a gyermekek fejlődését minél több oldalról támogassuk meg, hiszem a sok és változatos inger, megfelelő rendszerben, jól hat a fiatal szervezet fejlődésére. Fejlesztőpedagógusként hiszem és vallom, hogy a cél közös: a gyermek fejlődésének előre mozdítása, melyért egyaránt tesz minden fél.

Szeretnék kicsit jobban elmélyedni a lovas világba, hogy minél jobban megértsem eme, nagy, több száz kilós, intelligens állatok világát. Továbbá nem célom, hogy pedagógiai pályán belül tovább specializálódjak, úgy érzem, hogy az én utam az óvodapedagógusi pálya, fejlesztőpedagógusi specifikummal. Nagyon élvezem, hogy a heti óvodai rutinomba tudok együtt dolgozni saját terápiás kutyámmal, mely az óvodai életünket innovatív módon tudja kiegészíteni. A lovasterápiában nehezítettnek látom ezt a közvetlen mindennapi munkába történő bevonását az állatnak. Nagyon fontos számomra, hogy a többségi nevelésbe tudjak olyan új speciális pedagógiai módszereket bevonni, mely minden gyermek számára elérhető. A lovasterápia/lovaglás a speciális szükségletek, előfeltételek miatt erre nem alkalmas módszer.

Minden nehezített körülmény ellenére a lovasterápia/lovaglás mint egyéni és mikrosoportos fejlesztőeljárás, szabadidős tevékenység pozitív fejlesztő hatása megkérdőjelezhetetlen. Nekem, mint fejlesztőpedagógusnak is kötelességem olyan hatékony módszerek támogatása, előremozdítása, melyek a gyermekek fejlődését hatékonyan segítik. Nyitott vagyok minden olyan lehetőségre, tevékenységre, melyek a gyermekek érdekeit szolgálják. Innovatív gondolkodásom, folyamatos tudásvágyam, szakmai megújulásom iránti igényem, nyitottságom az új iránt, megfelelő alapokat teremtenek ahhoz, hogy munkámat ne csak intézményi kereteken belül tudjam magas színvonalon folytatni, hanem azon informális kapcsolataimat is kihasználva, az óvodán kívül is hatékonyan hozzá tudjak járulni a rám bízott gyermekek fejlődéséhez.

4. FELHASZNÁLT IRODALOM

- 14/2008. (XII.20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről In: Nemzeti Jogszabálytár honlapja [online] Mezőszentgyörgy: [é.n.] [2023.03.25.]>URL: 14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)
2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről In: Nemzeti Jogszabálytár honlapja [online] Mezőszentgyörgy: [é.n.] [2023.04.05.]>URL: 2011. évi CXC. törvény - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról In: Nemzeti Jogszabálytár honlapja [online] Mezőszentgyörgy: [é.n.] [2023.04.05.]>URL: 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)
- Bozori Gabriella: A lovasterápia hazai felosztása In: Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány honlapja. [online] Mezőszentgyörgy: [é.n.] [2023.03.25.]>URL: Magyar Lovasterápia Szövetség - A lovasterápiáról általában (lovasterapia.hu)
- Bozori Gabriella: Lovasterápia- Gondolatok és vázlatok a gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna témaköréből, Székesfehérvár, Polu-Press Kkt., 2002
- Bozori Gabriella: Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány: A lovasterápiában és fogyatékos személyek lovaglásában dolgozó lovakkal kapcsolatos általános elvárások a Lovas szolgáltatásokról szóló rendelethez In: Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány honlapja. [online] Mezőszentgyörgy: [é.n.] [2023.03.25.]>URL: Terapias_lovakkal_kapcsolatos_elvarasok_MLTSZ_2014_Lovas_szolgaltataso_krol_szolo_rendelethez.pdf (lovasterapia.hu)
- Civil szervezetek névjegyzéke In: Magyarország Bíróságai honlap[online] Mezőszentgyörgy [é.n.] [2022.12.01] <https://birosag.hu/civil-szervezetek-nevjegyzeke>
- Godzsák Nelli: A 3-7 éves korosztály mozgásfejlesztése lóháton, segítőkutya bevonásával, Budapest, 2012
- Györgypál Zoltánné: Lovasterápia, Hippoterápia, Szombathely, Szigatúra Kft., 2002
- Klein Edit: A gyógypedagógiai lovaglás elméleti alapjai, gyakorlata és hatásai, Dunaújváros, 2014

Dr. Kocsisné Kálló Veronika Györgyi, Túriné Gál Anikó: Nyelvi zavarok kognitív alapjai In: Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar honlapja [online] Mezőszentgyörgy [é.n.] [2022.11.23.] http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Nyelvfejltsi_zavarok/1a_hallssrls_defincija.html

Koltai Léna saját kutatása, jegyzete 2022. (nincs megjelölhető irodalmi forrás)

5. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: saját fotó - Kutyas terápia bemutató – Köszönőkör (Forrás: saját készítés).....	6
2. ábra Swot analízis önmagamról (Forrás: saját készítés).....	12
3. ábra Üdvös Lovas Se – Lovas mozgásfejlesztés 1. (Forrás: saját készítés)	17
4. ábra Üdvös Lovas SE – Lovas mozgásfejlesztés 2. (Forrás: saját készítés).....	17
5. ábra: Bozori Gabriella – A lovasterápia hazai felosztása (Forrás: Bozori Gabriella ábrája)	20
6. ábra Összefoglaló táblázat a lovasterápia/lovaglás szabályozásáról (Forrás: saját készítés)	23
7. ábra Összefoglaló táblázat a lovasfoglalkozás fejlesztő hatásáról (Forrás: Koltai Léna)	29

6. MELLÉKLETEK

1.sz. mellékelt¹⁰

Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány: A lovasterápiában és fogyatékos személyek lovaglásában dolgozó lovakkal kapcsolatos általános elvárások a Lovas szolgáltatásokról szóló rendelethez

1. Általános elvárások a lovasterápiában és a fogyatékos személyek lovagoltatásában dolgozó lovakkal szemben:

- ló egyedi azonosítóval ellátva
- oltások, féregtelenítések igazolása (ló útlevél)
- min. 5 éves kor
- ivara: herélt, vagy kanca
- mindhárom jármódban ép mozgás
- a lovas méretének és problémájának megfelelő méret és testfelépítés
- nyugodt vérmérséklet, megfelelő munkakedv

2. Viselkedésbírálat

- a/ viselkedés lóápolás és lábfelvétel közben az istállóban 0 - 10 pont*
- b/ viselkedés kantározás alatt az istállóban 0 - 10 pont*
- c/ viselkedés nyergelés/felszerelés közben 0 - 10 pont*
- d/ viselkedés felvezetés alatt 0- 10 pont*
- e/ viselkedés megfigyelése munka közben 0 - 10 pont
- f) viselkedés megfigyelése más lovak társaságában 0 - 10 pont **

Értékelési pontok:

10 kiváló	4 kifogásolható
9 igen jó	3 meglehetősen gyenge
8 jó	2 gyenge
7 elég jó	1 nagyon gyenge
6 kielégítő	0 elfogadhatatlan
5 megfelelő	

¹⁰ Bozori Gabriella: Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány: A lovasterápiában és fogyatékos személyek lovaglásában dolgozó lovakkal kapcsolatos általános elvárások a Lovas szolgáltatásokról szóló rendelethez In: Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány honlapja. [online] Mezőszentgyörgy: [é.n.][2023.03.25.]>URL: [Terapias lovakkal kapcsolatos elvarasok MLTSZ 2014 Lovas szolgaltatasokrol szolo rendelethez.pdf](https://lovasterapia.hu/terapias-lovakkal-kapcsolatos-elvarasok-MLTSZ-2014-Lovas-szolgaltatasokrol-szolo-rendelethez.pdf) (lovasterapia.hu)

(Abban az esetben, ha a ló nyilvánvaló képzetlenséget mutat vagy viselkedésével önmagára vagy környezetére veszélyt jelent, a vizsgabizottság a vizsgát felfüggesztheti, és a lovat a vizsga további részéről kizárja. A döntés ellen fellebbezésnek helye nincs.)

*(Ló teljesítményvizsgálati kódex Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal központ 2006))

3. Kondíció vizsga: felvezetés lépésben és ügetésben kemény talajon

- kondíció Értékelés: 0-10-es skálán történik**
- mozgás bírálat Értékelés: 0-10-es skálán történik**

4. Díjlovaglás szintjei:

Értékelés: 0-10-es skálán történik**

- 1) Póni I: 137 cm és az alatti: D1, ha nem lovagolható, akkor az Engedelmességi vizsga
- 2) Póni II: 138-148 cm D1, vagy E osztályos díjlovas program
- 3) Nagy ló: 149 cm-től E osztályos díjlovas program (MPKSZ beosztása az ugró szabályzatban)

5. Futószáras munka

(A Német Lovas Szövetség DLA IV-es futószáras vizsgájának követelményei alapján)

A feladat értékelése 0-10-es skálán történik**

Gyakorlati követelmény:

- mindhárom jármódban futószárazni, a bírók utasításai alapján 0-10 pont
- átmeneteket bemutatni a kör meghatározott pontjain 0-10 pont
- a lovat megállítani a körön 0-10 pont
- szabályos kézváltás bemutatása (eleje körüli fordulattal) 0-10 pont

Értékelési szempontok:

- a ló ismeri és megfelelően reagál a futószárazás során adott segítségekre (futószár, ostor, hang, testtartás)
- a ló mindhárom jármódban az futószárazó utasításainak megfelelően dolgozik
- a ló jelzésre megáll a körön
- szabályos kézváltás (eleje körüli fordulat)

6. További elvárások további részletezése szakáganként

- a) a hippoterápia

- hosszúszáron lépésben pontos munka a vizsgáztató utasításai alapján: iramváltások, lovardai alakzatok, patanyomfigurák bemutatása) A feladat értékelése 0-10-es skálán történik**

- Engedelmességi vizsga alábbi pontjai: 7.2, 7.3, 7.6, 7.9, 7.10, 7.14 A feladat értékelése 0-10-es skálán történik**

b) gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna:

- lovastorna elemek ismerete: min. 10 gyakorlat (malom, zászló, térdelés, sarokülés, törökülés, nyakra ülés, hasonfekvés, hanyattfekvés, keresztbe hasalás, pad) A feladat értékelése 0-10-es skálán történik**

- az Engedelmességi vizsga minden feladata kötelező A feladat értékelése 0-10-es skálán történik**

c) speciális fogathajtás: A feladat értékelése 0-10-es skálán történik**

- Fogatos lovak viselkedés bírálata:

- a) viselkedés lóápolás és lábfelvétel közben az istállóban 0 - 10 pont*

- b) viselkedés befogás közben 0 - 10 pont*

- c) viselkedés befogás utáni indításkor 0 - 10 pont*

- d) speciális segédeszközök ismerete, elviselése 0 - 10 pont

(Abban az esetben, ha a ló nyilvánvaló képzetlenséget mutat vagy viselkedésével önmagára vagy környezetére veszélyt jelent, a vizsgabizottság a vizsgát felfüggesztheti, és a lovat a vizsga további részéről kizárja. A döntés ellen fellebbezésnek helye nincs.)

*(Ló teljesítményvizsgálati kódex Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal központ 2006)

- az Engedelmességi vizsga minden feladata kötelező A feladat értékelése 0-10-es skálán történik**

d) pszichológusok által vezetett lovasterápia

- a követelmények, és az értékelés megegyezik a gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna szakág követelményeivel

e) fogyatékos személyek lovassportja:

- Engedelmességi vizsga minden feladata kötelező A feladat értékelése 0-10-es skálán történik** - speciális eszközök és felszállási módok ismerete (rámpa, dobogó) A feladat értékelése 0-10-es skálán történik**

*7. Engedelmségi vizsga Minden feladat értékelése 0-10-es skálán történik***

- 7.1. Esernyő Amint a ló belép a rudak közé, a segítő kétszer egymásután kinyitja a felfelé irányított esernyőt. Két további kinyitott esernyő van a földön a segítő mellett. A ló nem hagyhatja el a kijelölt közt.
- 7.2. Felülés segédeszközzel Kihelyezünk egy stabil segédeszközt, amiről a lovas önállóan száll lóra. (Háromszor lehet próbálkoznia felszállással.)
- 7.3 Lóra szállás rámpáról, vagy felszálló dobogóról, segítő közreműködésével A lovat a rámpa/ felszálló dobogó és a földön fekvő rúd közé kell állítani. Két oldalon segítő közreműködésével kell a lovast a lóra ültetni. A lóra szállás alatt a lónak nyugodtan kell állnia, nem mozdulhat el.
- 7.4. Felszálló léggömbök paraván mögött. Akadályok, rudak és pokrócok segítségével paravánt állítunk fel. A lovat bevezetjük a rúd és a paraván közé, mikor a ló a második paraván elé ér, a paraván mögött megbúvó segítő az eldugott léggömböket kb. fél méter magasra felengedi, és 2-3- szor hevesen megrángatja a zsinórjaikat. A ló nem léphet ki a rúd és a paraván által határolt területről.
- 7.5. Szalagos kapu 2,3 méter magas, 2 méter széles kapura, sűrűn egymás mellé szalagokat akasztunk. A szalagok közti távolság legfeljebb 5 cm lehet. A lovat úgy kell átvezetni a kapun, hogy a ló vezető nem segítheti kezével a szalagok széthúzását. A ló megtorpanhat, de nem indulhat meg hátrafelé.
- 7.6. Köríven lerakott, változó távolságú és magasságú rudakon történő áthaladás 6 db 3,5 m-es akadály rudat sugárirányban, legyezőszerűen lerakunk, a külső végükhöz 1-1 bóját állítunk. A bóják távolsága 80 és 120 cm között változik (tehát a rudak nem egyenlő távolságban vannak egymástól). A rudak belső végeit emelkedő magasságban feltámasztjuk. A ló vezető a bójákon kívül lépkedve átvezeti a lovat a legyezőn. A ló nem térhet ki, nem szegülhet ellen és nem rúghat bele erővel a rudakba.
- 7.7 Zörgő talicska A lovat egy 2 m széles, 2 m hosszú, szalaggal, fűrészporral, vagy rudakkal kijelölt sávba állítjuk. A lovat laza száron tartja a ló vezető. A segítő 2 m sugarú körben, kétszer körbe tolja a talicskát a ló körül, miközben a talicskában zörgő holmik vannak (pl. üres konzervdobozok stb.).
- 7.8. Spriccelő flakon A lovat két, egymástól 2 m távolságra lévő bója közé állítjuk.
- a) A lóvezető egyik kezében lazán tartja a szárat, a másikban lévő spriccelő flakonnal pedig a nyaki és váll részen 2-3 spriccelést végez mindkét oldalon.

b) A lovas a lovon ül, a szárat vagy lazán kézben tartja, vagy a ló nyakára dobja. Egy segítő spriccelő flakonnal pedig a nyaki és váll részen 2-3 spriccelést végez mindkét oldalon. (csak az egyik feladat végrehajtása kötelező)

7.9. Átkelés ponyván, vizes ponyván, vagy vizes árkon

a) A ló vezető átvezeti a lovat egy földre terített ponyván.

b) A ló vezető átvezeti a lovat egy vizes tálcán, vagy vizes ponyván

c) A ló vezető átvezeti a lovat egy vizes árkon a) feladat végrehajtása kötelező, a b) vagy a c) feladatból egyiket kell teljesíteni FIGYELEM! A megváltozott talajviszonyokra és a ponyva zörgésére reagálva a ló megugorhat, ezért a vezető semmiképp sem kerülhet a ló elé!

7.10. Dobogó A ló vezető vagy a lovas átkel hosszában a lóval az ábra szerint kialakított fa dobogón.

7.11. Ponyva átdobása a ló hátán A lovat egy 2 m hosszú, 2 m széles közbe állítjuk, amely mellett a földön hever egy összegyűrt ponyva. A ló vezető a lovat lazára engedett száron tartja. A ló mellé lépve felveszi a ponyvát és átveti a ló hátán, majd 5 másodperc múlva leveszi.

7.12. Esőkabát felvétele A lovas odalovagol egy akadályoszlophoz, amelyen egy esőkabát lóg. Amikor a ló nyugodtan áll, leemeli az esőkabátot, és felveszi, majd leveszi és visszaakasztja.

7.13. Labdák, karikák elviselése

a) Labdával, vagy műanyag karikával a ló testét körbe érinteni (fej, nyak, hát far, lábak, oldalt, has)

b) Labda átdobása a ló háta felett egyik oldalról a másikra 5x

c) A ló hátára, farára ejteni a labdát több helyen 5x

7.14. Rúdkereszt 4 db 3,5 m-es rudat az ábra szerint lefektetünk, és a lovat átlós irányban átvezetjük rajta. A lónak úgy kell átkelnie az akadályon, hogy ne rúgjon bele a rudakba.

7.15. Léggömbös cavaletti Egy cavalettire, melyet középállásba állítunk, néhány felfújott lufit erősítünk, a lovat ügésben földről vezetjük át rajta.

8. Értékelés:

Minden feladat értékelése 0-10-es skálán történik.

Értékelési pontok:	10 kiváló	4 kifogásolható
	9 igen jó	3 meglehetősen gyenge

8 jó	2 gyenge
7 elég jó	1 nagyon gyenge
6 kielégítő	0 elfogadhatatlan
5 megfelelő	

Az egyes feladatokat minimum 80%-os (jó) szinten kell teljesíteni a lovaknak.

9. Pótvizsga.

Amennyiben egy ló nem teljesíti az előírt feladatokat az előírt szintem, akkor legalább 3 hónapos időszakra kell eltelni a következő vizsga időpontjáig.

10. Vizsgán való részvétel feltételei:

A vizsgán a terapeuták és terápiás ló párosok vehetnek részt. A vizsgán való részvételt a 13. pontban lévő jelentkezési lap kitöltésével és visszaküldésével lehet kérni.

11. A vizsgák időpontja és helyszíne

A vizsgák időpontjáról és helyszínéről a Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány dönt, erről tájékoztatja a vizsgára jelentkezőket.

12. Vizsgabizottság

A vizsgáztatást az MLTSZ elnökségének felkérése alapján egy 3 fős vizsgabizottság végzi.

13. A vizsga díja

A vizsga díja lovanként 10.000 Ft, mely összeget az MLTSZ Elnöksége kérvény benyújtása esetén csökkent.

14. Óvás

A vizsgával kapcsolatban észrevételeket, panaszokat a vizsga után maximum 15 nappal írásban lehet benyújtani az MLTSZ elnökségének, amely 30 napon belül kivizsgálja a panaszt és írásban értesítést küld a döntés eredményéről.

15. Felülvizsgálat

A terapeuta a már sikeresen levizsgázott lóról évente formanyomtatványt tölt ki és küld be az MLTSZ-nek, melyben igazolja, hogy:

- a ló továbbra is egészséges (állatorvosi igazolás)
- rendszeres munkában van
- alkalmas a terápiás munkára, vagy a fogyatékos személyek lovagoltatására.

Amennyiben a ló súlyos baleseten, sérülésen, betegségen esik át és legalább 6 hónapra kiesik a munkából, kötelező a vizsgáját megújítani. Egyéb esetben a vizsgát 5 évente kell megújítani.

2.sz. mellékelt

Lóval asszisztált hanghallás fejlesztés

(vázlat)

	Tevékenység megnevezése	Tevékenység leírása
1	Köszönés	Simogatással, szóval köszönjük a lovat.
2	Felszállás	A lóra segítségnyújtás mellett felszáll a gyermek.
3	Tedd, amit mondok!	Normál hangerővel és halkán adott utasításokat kell a gyermeknek teljesíteni. pl.: Emeld fel a jobb/bal kezed! Mindkét kezed emeld oldalra!(1. ábra) Emeld a jobb/bal lábad!, Fordítsd a fejed jobbra/balra!, stb.
4	Mondd robotnyelven!	Szavak szótagolása, a gyermek megfordul a lovon, háttal ül (2. ábra) és a lábát emeli a ló farára és teszi le. Pl.: kan-tár, is-tá-ló, ab-rak, nye-reg, al-ma, sár-ga-ré-pa, stb. A feladat végén a gyermek a lovon visszafordul a menetirányba.
5	Keresd a plüss!	Futószáron körbe halad a gyermek a lóval, s halkán és hangosabban mondott szavakat kell azonosítani a plüssökkel, s ott meg kell állítani a lovat. (pl.: körte, padlizsán, kutya, kacsa, unikornis, stb.)
6	Csipeszes játék!	Hallott szín azonosítása, utasítás szerint csipeszek felhelyezése, áthelyezése a lóra/lóról, saját magára és magáról. Pl.: Tedd a piros csipeszt a jobb kezedre. A nagy zöld csipeszt tedd a ló sörényére! A sörényről a kék csipeszt tedd át a bal lábadra! stb.
7	Lassú-gyors mondókázás	Ügetés ütemére a „Gyí, paci, paripa...” ritmusos mondása. Lassú ügetésnél / könnyűügetésnél lassan, gyors ügetésnél / tanügetésnél gyorsabban.

8	Hol hallod a hangot?	„L”, mint ló hang azonosítása a hangosan mondott szavakban. Ha elől hallod, simítsd meg elől, ha a közepén, akkor közepén és ha végén hallod, akkor hátul simítsd a lovat, ha több helyen hallod, akkor a hallott helyeken simítsd meg a lovat. (pl.: ló, alma, zabla, kell, leszáll, felszáll, stb.)
9	Leszállás	A gyermek segítségével leszáll a lóról.
10	A ló jutalmazása és elköszönés	A gyermek finom falatokkal (pl.: alma, répa) megjutalmazza a lovat és simogatással elköszön tőle.

NYILATKOZAT

a portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: **NÉMETH BOGLÁRKA**
A Hallgató Neptun kódja: **SBFLIA**
A dolgozat címe: **A lovaglás és a lovasterápia szerepe a fogyatékos emberek életében**
A megjelenés éve: **2023**
A konzulens tanszék neve: **IVÁNCSEK RÉKA Neveléstudományi Intézet
Gyógypedagógiai Tanszék**

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakedolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: **2023 év április hó 23 nap**

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A IVÁNCSIK REKA (név) (hallgató Neptun azonosítója: SBFL1A)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
~~záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot~~/portfólió¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védelemre
javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: 2023 év 04 hó 21 nap

Ivancsik Reka
Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.